

Radikale planter

Om plante-blindhed, økonomi og Camilla Berners PLANT Museum
Theis Vallø Madsen, ph.d.

Planter er langsomme, og der er mange af dem. Det giver planterne svære odds i kampen om opmærksomhed i et samfund, som hylder hastighed og originalitet. Biologer taler om at planterne er i en blind plet i vores kultur. "Plant blindness", som fænomenet bliver kaldt, er både kulturelt og evolutionspsykologisk. Vores hjerner må konstant sortere i millioner af sanseindtryk, og det er derfor nødvendigt at ignorere unyttige og ufarlige ting i vores synsfelt. Planterne bliver baggrund i terrænet, fordi de hverken er farlige eller kilde til energirig næring.

I moderne tid bliver kampen om opmærksomhed endnu hårdere. Der er ingen egentlig natur længere, i hvert fald ikke i gennemkultiverede lande som det danske. Her er haver, parker og landbrug, hvor planterne bliver en del af arkitekturen. Skovene er få og gennemregulerede. Det er modernitetens mest grundlæggende modsætning, nemlig natur/kultur-adskillelsen som gjorde det muligt at udgrænse og kontrollere naturen ned til det enkelte græsstrå. Naturen er derfor blevet et sted, som er enten svagt eller fraværende. Det er derude, uden for os. I nyere tid bliver forestillingen om naturen som noget udefrakommende blot forstærket af klimakrise og pandemier, som begge skyldes, at mennesker er trængt for langt ind på naturens enemærker.

Men planterne vokser videre uden for vores opmærksomhed! De kan hverken udgrænses eller kontrolleres. De spreder deres frø via insekter og vind. De slår sig ned i hver en revne og mellemrum, og de gør det på forskellige måder og i forskellige tempi. Planterne arbejder sig hele tiden ind igen.

Camilla Berner har i flere udstillingsprojekter arbejdet her i planternes blinde plet. Hun indsamler og beskriver planterne, og hun flytter dem ind på museerne fra deres levesteder i forvitrede og oversete områder inde i byerne, boligblokke eller som her i en baggård bag et udstillingssted i Odense.

Sådanne steder – overgroede haver – bruger den franske filosof Georges Bataille som et eksempel på en økonomisk logik, som går forud for moderne økonomisk tænkning. Planterne vokser i henhold til en økonomisk logik, skriver Bataille, som er baseret på overskud og deling, og det står i modsætning til markedets økonomi, som er baseret på begrænsning og bytte-deling. Bataille bruger havestien som et eksempel på et sted, hvor havemandens lugning kun midlertidigt kan tilbageholde presset fra de omkringliggende planter. Stien bliver hurtigt dækket til igen, så længe planterne har adgang til naturressourcer – sol, vand og jord – som ikke kræver betaling eller noget i bytte. De vokser, indtil de ikke kan vokse mere.

Det moderne menneskes økonomi er derimod baseret på begrænsning, fordi kun

begrænsning kan værdisætte en vare. Begrænsning gør det muligt at bytte en genstand til noget andet, hvilket man ikke kan, hvis varen er frit tilgængelig. Forbrugssamfundet såvel som kunstverdenen er baseret på begrænsning, hvilket bliver særlig tydeligt i f.eks. fotokunst og tryk i limited editions, dvs. konstruerede og ikke naturlige begrænsninger, som skal hæve værdien af den enkelte genstand.

Planterne vokser vildt og uden hensyn til vores planer. De er en del af en økonomi, som strider grundlæggende imod økonomisk rationalitet. Planterne deler, hvor mennesker bytter, ifølge Georges Bataille, og hans pointe er, at planternes økonomi går forud for bytte-økonomien. Planternes egne steder er altså ikke blot et midlertidigt afbræk fra det moderne liv, hvor vi kan finde ro og mindfulness. Planterne vokser vildt og med en logik, som er radikalt anderledes end den bytte-logik, vi er blevet vant til at tænke ind i alle livets forhold.

Camilla Berner bruger museumsinstitutionens taktikker til at tvinge vores blik til at se planterne på en ny måde, nemlig ved hjælp af museernes metode til at inddele, beskrive og fremhæve særlige karaktertræk ved genstandene, og kunstnerens små, knopskydende museer som f.eks. PLANT Museum viser, at det ikke nødvendigvis er nødvendigt at rejse længere væk end ned i baggården for at se noget, der er vildt radikalt og alligevel helt almindeligt.